

den is gebeven. De Vereniging is verder – met Heemschut – van mening, dat toch de eigen Monumenten-adviesraad, met name de kunsthistoricus *Eric Donné* van de Universiteit Nijmegen en thans docerend in Utrecht, duidelijk van mening moet zijn geweest, dat het hier om een behoudenswaardig pand gaat. Alle appellanten vinden dan ook, dat het een absoluut faillissement is voor het monumentenbeleid van de gemeente, als elke eigenaar een willekeurige schadeclaim gehonoreerd ziet door afvoering van de monumentenlijst.

In een reactie geeft de gemeente alle belanghebbenden de kans om tijdens een hoorzitting op 3 februari – we schrijven dan inmiddels 1987 – hun bezwaren toe te lichten.

Wel komt intussen op 14 januari een bouwvergunning af voor VGS en Kim Vastgoed om op Wilhelminapark 1 een appartementengebouw met 12 woonunits neer te zetten. Het gaat er dus al ernstig op lijken, dat alle in de hoorzitting nogmaals aangevoerde bezwaren geen gehoor zullen vinden. Want hoewel Heemschut, de Heemskundige Kring Breda en de Vereniging tot behoud van Sunny Cottage erop blijven hameren, dat het om een pand van monumentale waarde gaat, dat er geen sprake is van gewijzigde omstandigheden vergeleken met de situatie ten tijde van het nemen van het plaatsingsbesluit en dat de financiële consequenties bekend mochten worden geacht en bovendien veel lager uit zullen vallen, op 26 maart besluit de raad alle beroepen ongegrond te verklaren.

Ontruiming

Ook het beroep van de eigenaren wordt ongegrond verklaard, maar toch wordt tegelijkertijd het besluit van 14 mei 1986 om Sunny Cottage op de monumentenlijst te zetten, vernietigd. Zonder verdere problemen, maar wel na de genoemde protestactie van 12 maart, hebben inmiddels ook de studenten Sunny Cottage verlaten, nadat VGS in een kort geding ontruiming van het pand heeft geëist. En dan gaan zwerwers, vandalen en spelende kinderen weer hun gang in de villa en ziet Sunny Cottage er na een paar weken weer zodanig uit, dat buurman Pietro de Jong de eigenaren via Openbare Werken laat aanmanen het pand deugdelijk dicht te timmeren, om ongelukken of brand te voorkomen.

'Jammer' vindt beleidsmedewerker Willem Oomens 'zo had het niet gemoeten.' En ziet hierin weer een bewijs, dat het respect voor cultuur in Nederland niet erg diep is geworteld. 'Een slecht beleid' zeggen alle betrokkenen, 'de gemeente Breda heeft de kans gehad om als eerste in Noord-Brabant te bewijzen, dat het ze ernst is met de monumenten in hun stad en heeft deze kans laten liggen'.

Heemschut, en met name de Provinciale Commissie Noord-Brabant beraden zich thans over verdere stappen.

De gemeente heeft weliswaar nog geen sloopvergunning verleend omdat nog niet aan de voorwaarden daartoe is voldaan. Een slecht voorbeeld van de gemeente Breda, die ten onrechte goede sier probeerde te maken met haar eigen monumentenlijst, waarop Sunny Cottage als eerste prijkte.

DRS. A.J. VAN DER SLUIS

Markt van Eindhoven bedreigd met sloop en aantasting

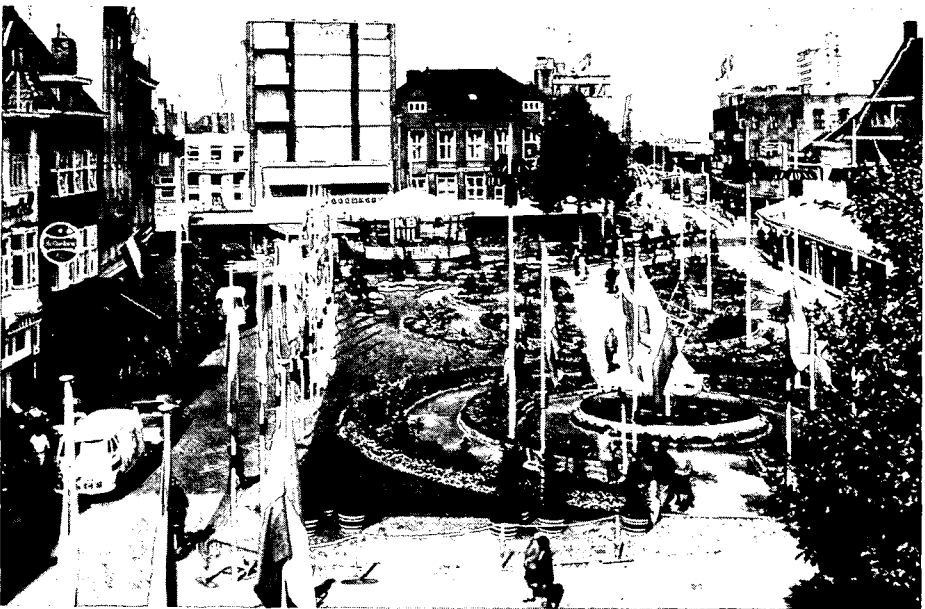
ALTERNATIEF PLAN VAN 'VRIENDEN VAN DE MARKT'

Een historisch boekwerk over het Gilde van Sint Sebastiaan te Eindhoven kreeg van de schrijver de beginwoorden mee: 'Opgedragen aan Eindhoven, stad zonder levend verleden!'

Die opdracht is niet zonder zin. Zij werd neergeschreven in het jaar waarin Eindhoven haar 750-jarig bestaan vierde. Maar dat jaar was tevens het zoveelste van de periode sinds de grote annexatie van 1920 waarin Eindhoven zich weinig gelegen liet liggen aan de historie binnen haar grenzen. Daarvoor werd de slopershamer te gaarne gehanteerd bij plannen voor de stedebouw. Er zijn gebouwen verdwenen die historisch gezien betekenis hadden. Er is dus weinig meer over.

De Markt te Eindhoven op een dinsdagse marktdag in 1928 (collectie Streekarchief Zuidoost-Brabant Eindhoven)

De Markt bij de viering van 75 jaar Philips in 1966 (collectie Streekarchief Zuidoost-Brabant Eindhoven)

Tot dat weinige behoort echter zeker de Markt die evenals de stad zelf ruim 750 jaar oud is, want Eindhoven verkreeg in 1232 met de stadsrechten ook de markt-rechten. Bewoners van de omliggende dorpen werden verplicht om in Eindhoven te markten. De oude kaart van Jacob van Deventer (\pm 1560) geeft de Markt aan even terzijde van de weg van 's Hertogenbosch naar Luik, in het hart van het nijvere plaatsje. Op die kaart staat een vorm van de Markt aangegeven, die nu nog steeds zo bestaat. (Vgl. prent 1 – uit 1860 – en ook prent 2.)

De Markt is haar bestaan echter niet langer zeker. In het begin van dit jaar is er door de gemeente Eindhoven (weer) een plan gelanceerd voor de bebouwing van het terrein van het Binnenziekenhuis. Dit ziekenhuis liet een lege plek achter in de stad toen het in 1973 naar een buitenwijk verhuisde als Sint Catharinaziekenhuis. Die lege plek wordt tegenwoordig veelal met de naam 'terrein Heuvel' aangeduid (op prent 2 in wit aangegeven). Het zogenoemde 'Plan Heuvel' heeft echter niet enkel betrekking op het terrein Heuvel, maar ook op een gebied ten noorden daarvan, omsloten door de Markt, de Nieuwstraat en het wat achteraf liggende Genderstraatje.

Dat het 'Plan Heuvel' rechthoekig aan-doet (zie prent 3) wordt mede veroorzaakt doordat onder de gehele bebouwing en onder de tussenliggende openbare straten een enorme parkeerkeider is gedacht.

De Markt zelf zal aanmerkelijk kleiner van afmeting worden, terwijl de sloop van de oostelijke Markt wand in het plan is voorzien. Men is voornemens het bouwen aan te vangen met het slopen van de huidige bebouwing van het plangebied.

De opstelling van nieuwe gebouwen is gekozen als voorgesteld omdat de ontwerper de gang van de winkelende mensen wil sturen in de richting van de Heuvelpromenade. Dat heeft te maken met de financiële haalbaarheid van het plan: hoogwaardige (en dure) winkels aan de promenade, die aldus slechts een kans heeft bij de veronderstelde gratie van het publiek. De ruimte van de Markt wordt opgeofferd aan de tot stand koming van de Heuvelpromenade. Het is een gok en wellicht een te grote gok. Steden worden niet gemaakt, echte steden ontstaan in langere tijd.

In brieven aan B en W en de gemeenteraad van Eindhoven heeft de provinciale commissie van Heemschut erop aangedrongen alles in het werk te stellen om te voorkomen, dat er een plan wordt uitgevoerd, dat geen rekening houdt met de historisch gegroeide situatie rond de Markt. Uitvoering van zo'n plan zou de historische herkenbaarheid van dit deel van Eindhoven nagenoeg volledig te niet doen.

Ook is er intussen de stichting 'Vrienden van de Markt*' opgericht. (De asterisci zijn een reminiscentie aan de boompjes op de Markt op prent 1.)

De vrienden zagen het zwerk drijven.

Wel zijn zij vóór bebouwing van het terrein Heuvel en zij zijn er ook voor dat het noordelijk gebied daarbij wordt betrokken, maar zij zijn tevens van oordeel dat bij welke bebouwing van dit centrumgebied dan ook rekening dient te worden gehouden met het historische stratenplan van Eindhoven. Juist dit stratenplan immers behoort tot het weinige dat nog over is van vroeger dagen. De vorm van de Markt en van de omliggende straten laten immers zien hoe mensen al eeuwen door Eindhoven gaan.

Onrede afgedaan met 'nostalgie'

Een ander punt dat de vrienden na aan het hart ligt is dat er, voordat wordt overgegaan tot sloop, eerst grondig wordt bekeken welke panden aan de oostelijke Markt wand moeten (en kunnen) worden behouden en op enigerlei wijze ingepast in nieuwbouw. Zij hebben die wens niet alleen maar vanwege de historische waarde van de gebouwen (daaraan zal in een volgend artikel aandacht worden besteed), maar ook omdat de sfeer van de Markt, zoals trouwens van elk plein, in sterke mate wordt bepaald door de wijze van bebouwing van de Markt, kavelsgevijs of anderszins.

Natuurlijk kan de Eindhovense Markt een vergelijking met andere ons bekende beroemde Markten en pleinen niet met glans doorstaan, maar de panden aan de oostzijde van de Markt te Eindhoven hebben wel iets eigens dat het gezicht van dit hart van de stad bepaalt. Maar nee, zeggen de plannenmakers in Eindhoven, dat is allemaal nostalgie en emotionaliteit. In hun ogen staat de nabije toekomst vast: weg er mee. Dat nu is voor de vrienden de tweede hobbel.

Zij hebben zich door (ludieke) publiciteit en door onder meer de uitgave van een alleraardigst mapje prentbriefkaarten van de Markt, een nog steeds groeiende aanhang in de stad verworven.

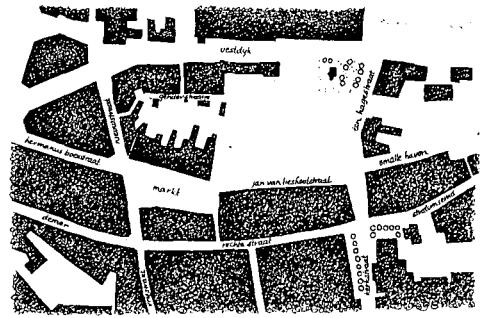
In dat mapje bevindt zich ook een kaart met een schetsmatig alternatief plan, zoals de uitgevers zich dat voorstellen als mogelijkheid (zie prent 4). Maar de vrienden willen niet enkel op die manier de openbare discussie bevorderen. Zij willen aan die discussie ook een meer gedegen bijdrage leveren en wel door middel van de organisatie van een serie lezingen van deskundigen. Op een symposium op 1 oktober kunnen zij bijdragen verwachten van vier stede-bouwkundigen, wier namen garant staan voor de kwaliteit van hun inbreng. Onder de inleiders bevindt zich Professor Charles Vermeersch uit Brugge, docent stede-bouw aan de Rijksuniversiteit te Gent, die geldt als dé kenner van Vlaamse stede-bouw.

De Vrienden hebben tevens een opdracht verstrekt aan een stede-bouwkundige van naam en faam voor het vervaardigen van een alternatief plan. Daarvoor moeten dezelfde uitgangspunten gelden als voor het 'Plan Heuvel', met daaraan uitdrukkelijk toegevoegd de uitgangspunten van behoud van de vorm en de ruimte van de Markt en het behoud van de oostelijke Markt wand.

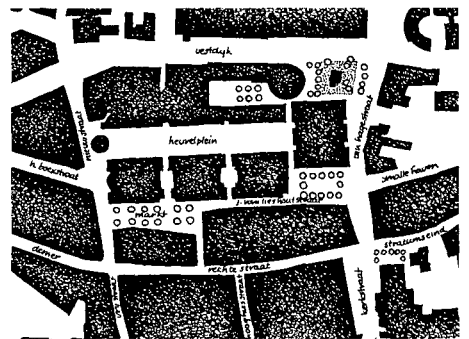
De organisatie van een dergelijk symposium en het doen vervaardigen van een alternatief plan zijn voorbeelden van heemschut.

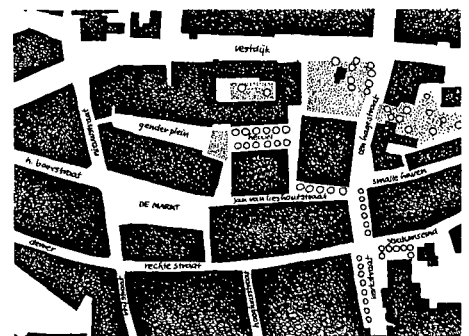
Detail plattegrond Eindhoven uit 1860 (collectie Museum Kempenland) (prent 1)

Detail plattegrond Eindhoven (prent 2)

Heuvelplan dr. ir. Cornelis van de Ven uit 1986 (prent 3)

Het Genderplan uit 1987 (prent 4)

De Vrienden van de Markt hebben zich tot taak gesteld om de beslissers van morgen een keuzemogelijkheid te bieden anders dan het huidige 'dit of niets'. Zij maken de discussie rijker daarmee.

Zij dragen hun activiteiten op aan Eindhoven met hoop op behoud van enig levend verleden.

Wie steun wil geven aan de Vrienden van de Markt kan dat doen door storting van een tientje op giro 529890. De donateur krijgt dan het mapje fijne prentbriefkaarten van de Markt thuis gezonden en mag zich daarmee rekenen tot de vrienden.